

EDUKATIVNI TURIZAM KAO OSNOV POVEZIVANJA SRBIJE I SEVERNE MAKEDONIJE

**Ivana Đorđević¹, Ljiljana Živković²,
Slavoljub Jovanović³, Blagoja Markoski⁴**

Apstrakt: Edukativni turizam predstavlja selektivan oblik tematskog turizma i obuhvata putovanja u cilju sticanja znanja, razvoja sposobnosti i usavršavanja veština. Važno je istaći da je to turistička aktivnost u kojoj je edukacija primarni motiv za boravak na destinaciji. Programi studentske razmene i studijska putovanja u različitom i novom okruženju imaju tradiciju kroz mnogobrojne međunarodne prakse. Jedna od njih se odvija između Srbije i Severne Makedonije i ona studentima pruža više mogućnosti za privremeno akademsko i profesionalno usavršavanje u inostranstvu kroz različite vidove akademske mobilnosti. Savremeni programi razmene podrazumevaju da tokom programa studenti imaju priliku da žive u drugoj državi, kraći ili duži period i da se na taj način upoznaju sa geografskim, kulturnim i socio-ekonomskim obeležjima. Erasmus+ program između Srbije i Severne Makedonije pruža mogućnost pojedincima za profesionalni razvoj i promenu životnog okruženja, priliku za učenje stranog jezika, upoznavanje novih kultura, povećanje samopouzdanja, otvaranje novih horizonta, razvoj akademskih veština, kao i mogućnost brojnih putovanja.

Ključne reči: edukativni turizam, Srbija, Severna Makedonija, mobilnost, Erasmus+

EDUCATIONAL TOURISM AS THE BASIS FOR THE CONNECTION BETWEEN SERBIA AND NORTH MACEDONIA

Apstrakt: Educational tourism is a selective form of thematic tourism and includes trips aimed at acquiring knowledge, developing skills and improving abilities. It is important to point out that it is a tourism activity where education is the main motive for the stay at the destination. Student exchange programs and study trips to a different and new environment have a tradition through numerous international practices. Modern exchange programs mean that students have the opportunity to live in another country for a shorter or longer period of time during the program and thus get to know geographical, cultural and socio-economic characteristics. The Erasmus+ program between Serbia and North Macedonia offers individuals the opportunity to develop professionally and change living environment, learn a foreign language, get to know new cultures, increase self-confidence, open up new horizons, develop academic skills and the possibility of numerous trips.

Key words: educational tourism, Serbia, North Macedonia, mobility, Erasmus+

¹ Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet, Studentski trg 3/III, ivana.djordjevic@gef.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0003-0336-4806

² Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet, Studentski trg 3/III, ljiljana.zivkovic@gef.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0002-5120-1473

³ Univerzitet u Beogradu – Geografski fakultet, Studentski trg 3/III, slavoljub.jovanovic@gef.bg.ac.rs, ORCID: 0000-0001-8468-2114

⁴ Univerzitet Sv. „Kiril i Metodij“, Prirodno-matematički fakultet, Institut za geografiju, Skopje (Arhimedova 3), blagojamarkoski@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5036-3526

UVOD

Erasmus+ program kao deo edukativnog turizma omogućava studentima različitih geografskih, kulturoloških, religijskih i socio-ekonomskih obeležja da se upoznaju sa različitostima u domicilnoj državi, regionu, ali i u svetu (Živković, Jovanović, Đorđević, Janković, 2022). Savremeni programi razmene realizuju se na taj način što tokom programa mladi imaju priliku da žive u drugoj državi kraći ili duži period i da se na taj način upoznaju sa drugom kulturom. Prednosti odlaska na međunarodnu praksu su brojne i obuhvataju: usvajanje novih znanja i razvoj novih veština ili usavršavanje već postojećih, usavršavanje komunikacionih veština i timskog rada; sticanje osećanja odgovornosti; učenje novog jezika; međunarodno okruženje i nova poznanstva.

Erasmus+ je jedan od najvećih programa Evropske unije koji finansira projekte mobilnosti i saradnje u oblasti obrazovanja, obuka mladih i sporta (European Commission, 2022). Nastao je 2014. godine, a 2021. je ušao u novi sedmogodišnji period sprovođenja koji će trajati do 2027. godine. Program nastoji da u periodu 2021-2027 omogući učešće još većem broju učesnika i širem spektru organizacija.

Učesnice Erasmus+ programa su prvenstveno evropske države, ali i sve ostale zemlje sveta u određenom kapacitetu. Sve članice programa se dele na države članice EU, treće zemlje pridružene Programu i treće zemlje koje ne učestvuju punopravno u Programu (erasmusplus.rs/erasmus-program/o-programu). Države članice EU i treće zemlje pridružene Programu (članice EU i još šest zemalja: Srbija, Severna Makedonija, Island, Lihtenštajn, Norveška i Turska) mogu da učestvuju u svim delovima programa, a treće zemlje koje ne učestvuju punopravno u Programu (sve druge zemlje podeljene po regionima) mogu da učestvuju samo u nekim delovima programa.

EDUKATIVNI PROGRAMI RAZMENE I MEĐUNARODNE PRAKSE

Zahvaljujući programima koje promoviše Evropska unija, veliki broj mladih se odluči da iskoristi priliku za mobilnošću i studiranjem u drugoj državi. Pojam akademske mobilnosti se sa aspekta Evropske unije definiše u širem kontekstu od samog studiranja. On se odnosi na boravak u drugoj državi u cilju prakse, rada u zajednici ili dodatnog posla sa svrhom permanentnog učenja. Evropska unija je u periodu od 2007. do 2013. godine programima kao što su Celoživotno učenje, Mladi na delu, Erasmus Mundus, Tempus, Alfa sa industrijalizovanim državama u oblasti visokog obrazovanja, ostvarila veliki uticaj na mobilnost mladih, a samim tim i na edukativni turizam (Radišić, Dobromirov, Katić, Borocki, Stojanac, 2010). Godine 2014. se počelo sa primenom programa Erasmus+ koji je objedinio sve navedene manje programe. Glavni učesnici Erasmus+ programa su uglavnom mlade osobe i oni koji rade sa njima, a prema Erasmus+ vodiču se klasifikuju na (Erasmus+ Annual Report, 2022).

- projekte u oblasti visokog obrazovanja (osnovne ciljne grupe su studenti, nastavnici, profesori i drugi zaposleni u ustanovama visokog obrazovanja);
- projekte u oblasti strukovnog obrazovanja i osposobljavanja (osnovne ciljne grupe čine naučnici i studenti u strukovnom obrazovanju, zaposleni u organizacijama za početno strukovno obrazovanje i stručnjaci u preduzećima);
- projekte u oblasti školskog obrazovanja (glavne ciljne grupe pripadaju direktorima škola, nastavnicima i školskom osoblju, učenicima u predškolskom, osnovnoškolskom i srednjoškolskom obrazovanju);
- projekte u oblasti obrazovanja odraslih (osnovne ciljne grupe čine članovi organizacija za obrazovanje odraslih, osoblje i učenici u sastavu obrazovanja odraslih);

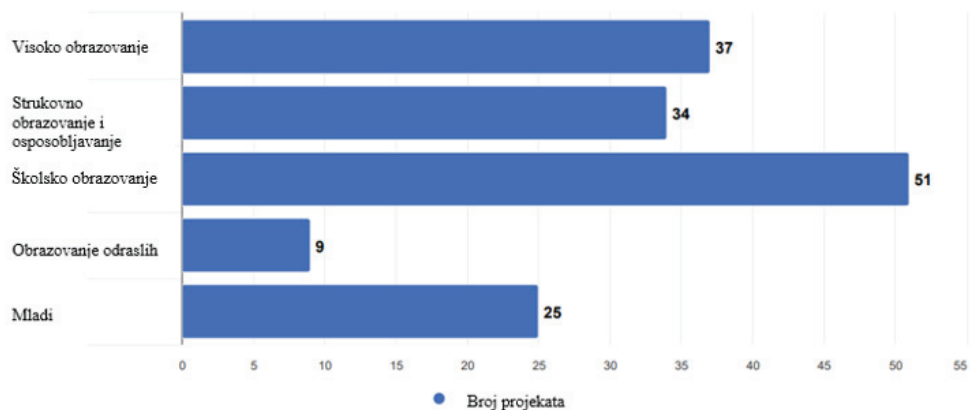
- projekte u oblasti mladih (glavne ciljne grupe pripadaju mladima uzrasta od 13 do 30 godina, osobama koje rade sa mladima, osoblju i članovima organizacija aktivnih u oblasti mladih) i
- projekte u oblasti sporta (glavne ciljne grupe čine stručnjaci i volonteri u oblasti sporta, sportisti i treneri).

Najvažniji motivi za učestvovanje u Erasmus+ programu su istaknuti bogati kulturni događaji, sigurnost, neistražene destinacije, istorijsko i umetničko bogatstvo, visok životni standard, niski životni troškovi, sličan jezik i životni stil (Lesjak, Juvan, Ineson, Yap, Podovšovnik., 2015).

Erasmus+ program utiče i na promociju destinacije u kojoj se odvija studijski boravak ili stručna praksa. Studenti upoznaju lokalnu kulturu, tradiciju, običaje, posećuju turističke atrakcije i na taj način postaju promotori destinacije svojim poznanicima za vreme trajanja razmene, ali i nakon povratka u domicilnu državu. Promocija se odvija i putem društvenih mreža, a prema Baruah-u (2012) svet se trenutno nalazi u revoluciji društvenih mreža koje se koriste za svakodnevnu komunikaciju. Društvene mreže su u kratkom vremenskom periodu postale važan oblik promocije jer su dostupne velikom broju korisnika, informacije su pravovremene i uvek dostupne, a njihov domet je veliki.

UPOREDNA ANALIZA PROGRAMA MOBILNOSTI U SRBIJI I SEVERNOJ MAKEDONIJI

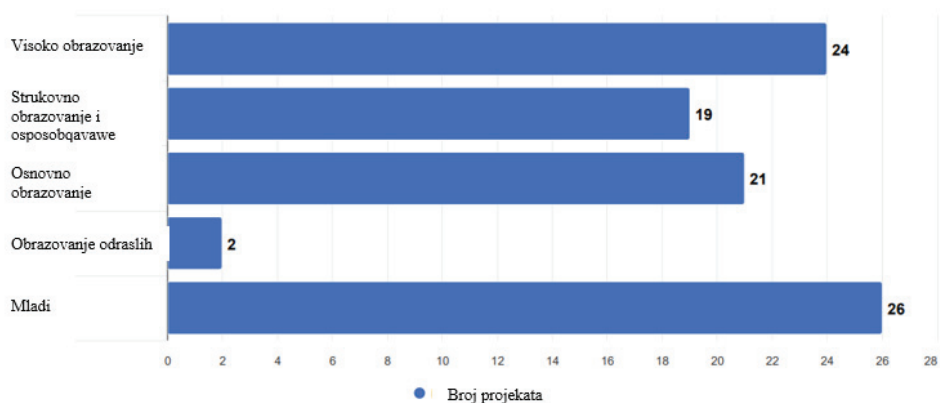
Srbija je punopravna članica programa Erasmus+ od 2019. godine i ima status treće zemlje pridružene Programu, što znači da ustanove i organizacije iz Srbije mogu da se prijavljuju za sve vrste projekata u ulozi koordinatora i partnera, kao i države članice Evropske unije (erasmusplus.rs/erasmus-program/o-programu/).

Grafikon 1. Projekti mobilnosti u Srbiji, 2022. godina

Izvor: Erasmus+ Annual Report 2022 (<https://erasmus-plus.ec.europa.eu/annual-report-2022>), European Union, 2023

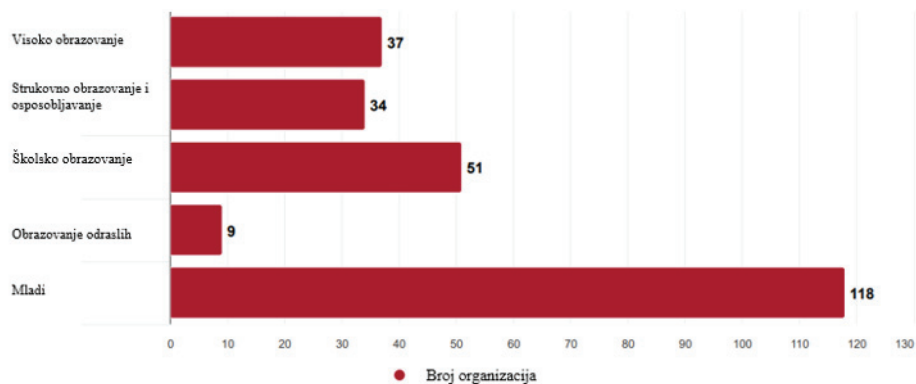
Na grafikonu 1 uočava se da je tokom 2022. godine u Srbiji najveći broj projekata mobilnosti bio je u oblasti školskog obrazovanja. Za razliku od Srbije, na osnovu izveštaja Evropske komisije, iste godine u Severnoj Makedoniji najveći broj projekata ostvaren je u kategoriji mladih (grafikon 2).

Grafikon 2. Projekti mobilnosti u Severnoj Makedoniji, 2022. godina

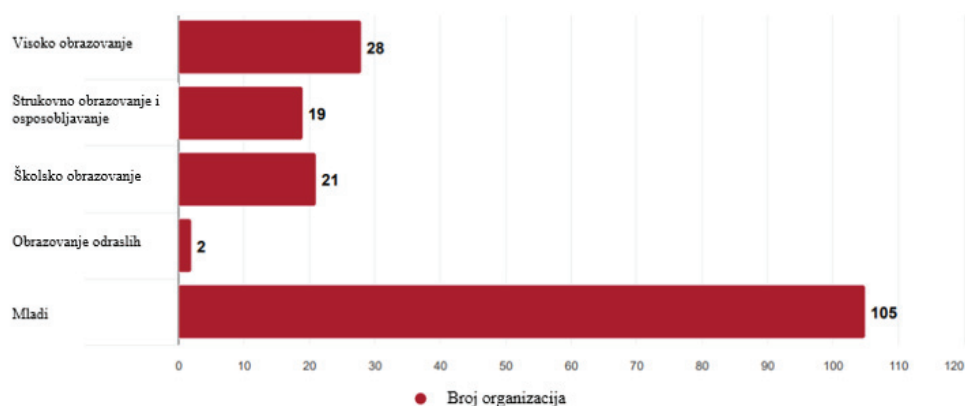
Izvor: Erasmus+ Annual Report 2022 (<https://erasmus-plus.ec.europa.eu/annual-report-2022>), European Union, 2023

U Erasmus+ programu učestvuju institucije i organizacije koje se direktno ili indirektno bave obrazovanjem, kao i svaka javna ili privatna institucija/organizacija koja je aktivna, može i želi da doprinese sprovođenju projekata u nekoj oblasti obrazovanja i obuka (erasmusplus.rs/erasmus-program/o-programu/). To su: predškolske ustanove, osnovne škole, srednje stručne škole i gimnazije, visoke škole i univerziteti, škole za obrazovanje odraslih, organizacije koje pružaju razne oblike stručnog obrazovanja i obuka, organizacije civilnog društva/udruženja građana koje se bave obukama za mlade, lokalne samouprave, mala i srednja preduzeća i profesionalna udruženja.

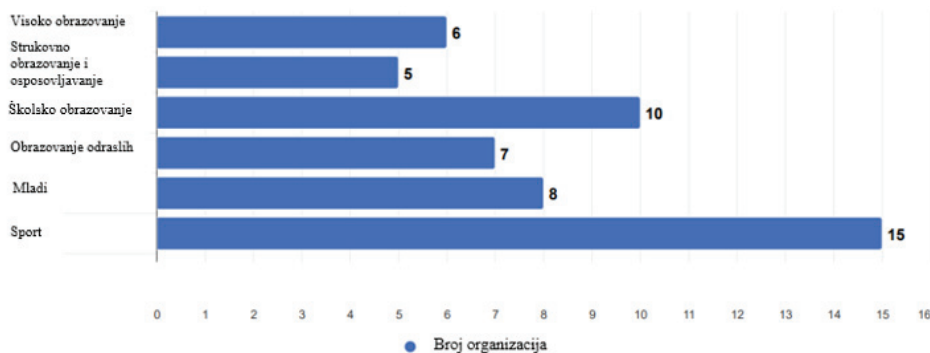
Grafikon 3. Organizacije u projektima mobilnosti u Srbiji, 2022. godina

Izvor: Erasmus+ Annual Report 2022 (<https://erasmus-plus.ec.europa.eu/annual-report-2022>), European Union, 2023

Grafikon 4. Organizacije u projektima mobilnosti u Severnoj Makedoniji, 2022. godina
Izvor: Erasmus+ Annual Report 2022 (<https://erasmus-plus.ec.europa.eu/annual-report-2022>), European Union, 2023

Kada su u pitanju organizacije koje učestvuju u projektima mobilnosti u Srbiji (grafikon 3), kao i u Severnoj Makedoniji (grafikon 4) tokom 2022. godine najveći broj organizacija formirao je omladinski sektor. Imajući u vidu da obe države imaju podršku određenog broja organizacija, od školskih preko strukovnih do organizacija u visokom obrazovanju, Erasmus+ je prilika da se poveća podrška projektima koji podstiču saradnju i razmenu praksi, omogućavajući ključnim akterima da bolje iskoriste nove tehnologije, razvijaju inovativne metode nastave, obuke i promovišu neformalno učenje kroz primere dobre prakse. U projektima saradnje, organizacije takođe jačaju svoje kapacitete, razmenjuju ideje i podstiču umrežavanje.

Grafikon 5. Međunarodni projekti u okviru Erasmus+ programa u Srbiji, 2022. godina
Izvor: Erasmus+ Annual Report 2022 (<https://erasmus-plus.ec.europa.eu/annual-report-2022>), European Union, 2023

Grafikon 6. Međunarodni projekti u okviru Erasmus+ programa u Severnoj Makedoniji, 2022. godina

Izvor: Erasmus+ Annual Report 2022 (<https://erasmus-plus.ec.europa.eu/annual-report-2022>), European Union, 2023

Najviše međunarodnih projekata u okviru Erasmus+ programa u Srbiji 2022. godine bilo je u sektoru sporta (grafikon 5). U Severnoj Makedoniji najviše međunarodnih projekata bilo je u kategoriji obrazovanja odraslih, zatim školskom obrazovanju i omladini (grafikon 6). Projekti iz oblasti obrazovanja imaju formalan karakter, dok se deo za mlade odnosi na neformalno učenje. U oblasti sporta, naglasak je na međunarodnim projektima koji se bave inkluzijom najšire populacije u sport, učešćem u fizičkim aktivnostima kao sredstvom za održanje i poboljšanje zdravlja, promocijom integriteta i vrednosti, obrazovanja u sportu i kroz sport, volonterizma, mobilnošću trenera, menadžera i osoblja neprofitnih sportskih organizacija, kao i borbom protiv negativnih pojava i izazova u sportu, poput nasilja, rasizma, netolerancije i diskriminacije (erasmusplus.rs/erazmus-program/o-programu/).

Programi studentske razmene i međunarodna praksa koja se odvija između Srbije i Severne Makedonije pružaju brojne mogućnosti za privremeno akademsko i profesionalno usavršavanje u inostranstvu kroz različite vidove mobilnosti. Uporednom analizom programa mobilnosti u Srbiji i Severnoj Makedoniji zaključuje se da osnovne škole, gimnazije, srednje stručne škole, visoke škole i fakulteti na prostoru Srbije i Severne Makedonije imaju najveću mogućnost da uspešno realizuju programske sadržaje iz većeg broja nastavnih oblasti, posebno onih koje zahtevaju da se obrade u neposrednom kontaktu sa prirodom i društvenom sredinom. U prirodnim uslovima učesnici programa neposrednim posmatranjem mogu da obogate svoja iskustva o prirodnim pojavama, životu i radu ljudi na tom prostoru, međusobnoj povezanosti biljnog i životinjskog sveta i kulturno-istorijskoj prošlosti države. Time se povećava interesovanje učesnika za pohađanje ovakvog tipa programa koji omogućava sticanje znanja na terenu, saradnju u novom kolektivu i komunikaciju sa nastavnicima u drugoj državi. To je povoljna okolnost za šire pedagoško delovanje na socio-emocionalni razvoj ličnosti učesnika programa (Angelkova, 2012). Susret sa učesnicima iz druge sredine koje učestvuju u Erasmus+ programu, organizovanje zajedničkih aktivnosti, kao i upoznavanje sa načinom života i rada ljudi i njihovih običaja, imaju izuzetno povoljne okolnosti za bogaćenje socijalnog iskustva učesnika, stvaranje novih prijateljstava i formiranje pozitivnog stava prema različitosti. Erasmus+ program kroz jedinstveno iskustvo učenja, studiranja ili putovanja u inostranstvo, omogućava učesnicima da steknu samopouzdanje i unapređuju veštine, otkrivaju različite kulture i grade mrežu međuljudskih i profesionalnih odnosa sa ljudima iz drugih zemalja. Program može da podstakne i mogućnost zapošljavanja, aktivno učešće u društvu i da doprinese većoj uključenosti u lokalnoj zajednici.

ZAKLJUČAK

Prednosti koje učesnici Erasmus+ programa mogu da ostvare su brojne. Učenici i studenti iz Srbije koji dobiju mogućnost da učestvuju u Erasmus programu na prostoru Severne Makedonije i obrnuto mogu da utiču na promociju destinacije za vreme boravka, ali i nakon povratka. Organizovanjem besplatnih turističkih vodiča, koji bi ih na početku njihovog boravka u destinaciji upoznali sa lokalnom tradicijom, kulturom i običajima, moguće je povećati znanje učenika i studenata o samoj destinaciji. Erasmus+ program razmene između Srbije i Severne Makedonije pruža mogućnost pojedincima za profesionalni razvoj i promenu životnog okruženja, priliku za učenje stranog jezika, upoznavanje novih kultura, povećanje samopouzdanja, otvaranje novih horizonta, razvoj akademskih veština, kao i mogućnost brojnih putovanja. Zahvaljujući globalizaciji, internacionalizaciji i podizanju nivoa svesti mladih o važnosti međunarodne razmene u cilju studiranja ili obavljanja prakse, poslednjih godina se beleži veći broj turističkih dolazaka koji se evidentiraju kao edukativni turizam.

ZAHVALNICA

Rad predstavlja rezultat sprovedenih istraživanja za vreme Erasmus+ Student Mobility for Traineeships na Univerzitetu Sv. „Kiril i Metodij“, Prirodno-matematičkom fakultetu, Institutu za geografiju u Skoplju u periodu od 1. aprila do 30. juna 2024. godine.

LITERATURA

- Angelkova, T. (2012). Uloga specifičnih vidova turizma u revitalizaciji pograničnih područja između Srbije i Makedonije. Doktorska disertacija.
- Baruah, T. D. (2012). Effectiveness of Social Media as a Tool of Communication and Its Potential for Technology Enabled Connections: A Micro-Level Study. *International Journal of Scientific and Research Publications*, 2, 1-10.
- Đorđev, I., Prtljaga, P., Prtljaga, J., Nedimović, T., Stojanović, A. (2016). Vodič za obuku – Training Guidelines. Vršac: Visoka škola strukovnih studija za vaspitače „Mihailo Palov“.
- Erasmus+ Annual Report 2022 (dostupno na: <https://erasmus-plus.ec.europa.eu/annual-report-2022>), European Union, 2023.
- erasmusplus.rs/erasmus-program/o-programu
- European Commission (2022). The Erasmus impact study, regional analysis - a comparative analysis of the effects of Erasmus on the personality, skills and career of students of European regions and selected countries.
- Lesjak, M., Juvan, E., Ineson, E., Yap, M., Podovšovnik, E. (2015). Erasmus student motivation: Why and where to go? *Higher Education*, 70 (5), 845-865.
- Radišić, M., Dobromirov, D., Katić, A., Borocki, N., Stojanac, S. (2010). Značaj međunarodnih studentskih organizacija u procesu mobilnosti studenata. *Zbornik radova sa XVI skupa Trendovi razvoja „Bolonja 2010 – stanje, dileme i perspektive“*, 1-7.
- Živković, Lj., Jovanović, J., Đorđević, I., Janković, T. (2022). Educational tourism in the function of the environmental protection. *Zbornik radova Geografskog fakulteta Univerziteta u Beogradu*, 70, 73-81.